

TUTKIMUSHANKKEIDEN SOPIMUSPERIAATTEET

UNIFI:n suositukset

Hyväksytty UNIFI:n hallituksen kokouksessa 9.2.2015

1. Taustaa

Suomen yliopistojen rehtorien neuvosto hyväksyi 8.5.2007 suositukset yliopistojen ja yritysten välillä noudatettavista sopimusperiaatteista. Monet rehtorien neuvoston suositukset ovat nykyään normaalia käytäntöä yliopistoissa. Yliopistot ja yritykset ovat löytäneet toimivia sopimuskäytäntöjä ja tutkimusyhteistyö yritysten ja muiden yliopiston ulkopuolisten toimijoiden kanssa on merkittävää.

Yliopistojen juridinen asema on muuttunut viime vuosina olennaisesti. Myös yliopistojen yhteiskunnallinen toimintaympäristö on muuttunut muun muassa tiedon avoimuuden vaatimusten myötä. Näistä syistä UNIFI suosittaa näiden uudistettujen periaatteiden huomioimista yliopistojen tutkimussopimuksissa. Uudet suositukset koskevat kaikenlaisia yliopistojen tutkimushankkeita ja ne sopivat soveltuvin osin myös kehittämishankkeissa noudatettaviksi.

Nämä suositukset julkituovat yliopistojen toiminnan kannalta keskeiset tutkimushankkeiden sopimusperiaatteet. Yliopistot eroavat kuitenkin juridiselta taustaltaan, toiminnaltaan ja keskeisiltä tieteenaloiltaan huomattavasti. Sen vuoksi nämä ovat ei-sitovia periaatetason suosituksia yliopistoille tutkimustoiminnassa yleisesti keskeisistä asioista. Kukin yliopisto itse päättää toimintatavoistaan ja yksityiskohtaisista sopimusperiaatteistaan.

Lähtökohtana kaikessa tutkimushankkeisiin liittyvässä sopimustoiminnassa on kunkin hankkeen tavoitteita tukevien käytäntöjen selkeä ylöskirjaaminen. Tutkimushankkeiden sopimustoiminnan tavoitteena on turvata yliopiston mahdollisuudet perustoimintaansa, tieteelliseen julkaisemiseen ja jatkotutkimukseen saatujen tulosten pohjalta. Huolellinen sopimustoiminta on tärkeää myös yliopiston taloudellisten riskien hallinnan kannalta. On myös olennaista, että tutkimussopimukset tekee lähtökohtaisesti aina organisaatio, eivät yksittäiset tutkijat.

Kaikessa tutkimushankkeiden sopimustoiminnassaan yliopistojen on huomioitava myös julkista sektoria velvoittava lainsäädäntö, kuten yliopistolaki sekä valtioneuvoston ja kilpailulainsäädäntö, joka asettaa rajat tutkimusyhteistyölle ja siihen liittyvälle sopimusvapaudelle. Esimerkiksi tutkimushankkeista maksettavien korvausten on oltava oikeudenmukaiset suhteessa osapuolten työpanoksiin ja tutkimustuloksiin myönnettäviin oikeuksiin tai muihin hankkeesta saatavaan hyötyyn. Usein myös julkisten rahoittajien rahoitusehdot edellyttävät tiettyjen ehtojen noudattamista tutkimushankkeiden toteutuksessa.

UNIFI katsoo, että keskeisimmät sopimusperiaatteet yliopistojen tutkimushankkeissa ovat seuraavat:

2. Oikeus julkaista tutkimustuloksia

Yliopistojen tutkimustoiminnan tehtävä on tuottaa uutta tietoa ja tieteellisiä tuloksia yhteiskunnan käyttöön. Tämän tehtävän täyttämiseksi tieteellisten tulosten on oltava lähtökohtaisesti julkaistavissa. Tieteellisiä tuloksia julkaistaessa on kuitenkin huolehdittava, ettei julkaiseminen estä patentointia tai paljasta luottamuksellista tietoa.

Jotta julkaisutoiminta ja yhteistyökumppaneiden luottamuksellisen tiedon hallinta voidaan käytännössä toteuttaa yliopistoissa, tulisi yhteistyökumppaneilta vastaanotettavat luottamukselliset tiedot identifioida yksiselitteisesti ja niiden salassapitoaika määrittellä tarkoituksenmukaisesti.

Käytännön toiminnan kannalta on myös tärkeää, että sopimuksissa sovitaan selkeät julkaisujen tarkastusmenettelyt ja julkaisujen tarkastamiselle kohtuulliset tarkastusajat sekä perusteet julkaisemisen mahdolliselle lykkäämiselle. Erityisen tärkeää tämä on opinnäytetöiden kohdalla, jotka ovat aina julkisia.

3. Oikeudet tutkimushankkeiden tuloksiin ja jatkotutkimusoikeus

Tutkimushankkeiden tulosaineistojen omistus- ja käyttöoikeuksista sovittaessa on aina otettava huomioon, millaisesta tutkimuksesta on kysymys ja miten se on rahoitettu. Jotta yliopisto voisi jatkaa saman aiheen tutkimusta myös tutkimushankkeen päätyttyä, on tutkimushankkeiden tulosten oltava yliopiston käytössä jatkotutkimusta varten. Lähtökohtaisesti jatkotutkimuksen on oltava mahdollista myös yhteistyössä yliopiston ulkopuolisten kumppaneiden kanssa.

4. Kohtuulliset vastuut tutkimustoiminnasta mahdollisesti aiheutuvista vahingoista

Tutkimustoiminta on luonteeltaan sellaista, että erityyppisten vahinkojen aiheutuminen yliopistolle tai sen kumppaneille on mahdollista. Tästä syystä on tärkeää sopia selkeästi tutkimustoimintaan liittyvistä vastuunjaosta.

Yliopistojen riskienhallinnan säilyttämiseksi kohtuullisella tasolla tulisi kaikkia tutkimusyhteistyöstä yliopistolle mahdollisesti aiheutuvia vahinkoja koskea kohtuullinen tapauskohtaisesti harkittava euromääräinen vastuunrajoitus. Vastuunrajoituksen puitteissakin tulisi pääsääntöisesti korvattaviksi sopia vain suoria vahinkoja, ei sen sijaan epäsuoria vahinkoja tai aiheutetun vahingon suuruudesta riippumattomia sopimussakkoja. Tutkimustyön luonteen vuoksi yliopistot eivät voi antaa takuuta tutkimustulosten toimivuudesta eivätkä ottaa vastuuta kolmansien immateriaalioikeuksien loukkauksista.